

vég a legnagyobb ritkaságok közé tartozik. A tanyák elsősorban való termelői funkciószerepének és a városhoz való kapcsolódásuknak dokumentumai a falu és város elengedhetetlen kellékeinek: üzleteknek, temetőnek, templomnak, víz- és villanyvezetéknek, teljes vagy nagyértékű hiánya. Négy kiépített útja van a makói tanyáknak, melyek mind sugarasan a város felé vezetnek.

A fokozott kinntartózkodás eredményeként előálló egyre sűrűsödő érintkezés az egyes tanyák közt központoszerű képződményeket hozott létre. E kisded központok a tanyai közösségek kialakulásának magvai és történeti előzményük, hogy valaha hasonló nevű falvak állottak helyükön. Makó határában öt ilyen kezdetleges tanyaközpont van. Legnagyobb Rákos, mely iskola, kör, szövetkezet, malom, kovács és bognárműhelyből áll. Az Igási központ iskolát, kovácsot, kört, csárdát és ártezi kutat foglal magában. Bogárczóban templom, kör és iskola, Hatrongyoson kör, iskola, kovács- és bognárműhely van.

Erdei Ferenc.

KÖNYVISMERTETÉSEK.

Bodor Antal: A falukutatás vezérfonala, Budapest, 1935.
Kiadja a Magyar Társaság Falukutató Intézete.

A szerző lelkes művelője a magyar falukutatásnak. Mostani könyvével vezérfonalat kíván adni azoknak a kezébe, akik megfelelő helyzetanalízisek alapján próbálják megrajzolni egy-egy falu bonyolult életrajzát. Először a falukutatás jelentőségét vázolja, inkább érzelmi motívumokra támaszkodva, mint a kérdés tudományos körülírására. Megemlíti azokat a szervezeteket, egyesületeket, amelyek falutanulmányozással foglalkoznak és foglalkoztak (kimaradt pl. a Huszadik Század, a Deutsch-Ungarische Heimatblätter körül csoportosuló kutatók igazán komoly munkája). Itt fontos lett volna, ha a szerző az egyes szervezetek működésének kritikáját is adja. A falukutatás módja c. fejezetben azt szegezi le *Bodor*, hogy a falukat csak az tudja gyorsan és helyesen áttekinteni, aki legalább egynek a monografiáját rendszeres adatgyűjtés, vizsgálódás alapján elkészítette. Szerintünk technikai lehetetlenség megkívánni egy embertől, hogy a történetírástól a népegészségügyig egyforma biztonsággal mozogjon a tudományok különböző területén. Nyomatékosan kétségbe vonjuk azt az állás-

pontját, hogy bizonyos technikai megkönnyítésekkel s „egykét mintaszerű mű átolvasása után jó faluszociográfiát készíthet az, aki e vezérfonal irányítása mellett lakóhelye vagy más közeli helység jól ismert lakosságát rendszeresen figyeli“. A kutatók ilyenféle elindításával néhány érdekes és értékes adat felszínre kerülhet, de a tudományos felkészülődés olyan minimumra redukálódik, mellyel csak a dilettantizmus és a jóakaratú érdeklődés területén mozoghat a kutató, aki az anyaggyűjtésnél csak a tanulmányozandó szociológiai egység megnyilatkozásaira támaszkodhat s egyáltalán nem veheti tekintetbe a vezetőrétegek véleményét, adatait (l. pl. 15., 38. old.). Az ilyen adatok legfeljebb a vezetőrétegek gazdasági, ideológiai strukturájára lesznek jellemzők és nem a falusi népre. Nem osztjuk a szerzőnek azt a véleményét sem, hogy kutatás közben „a hallottakat nem szabad nyomban feljegyezni, sem a tudakolás célját elárulni“, eredményeit a falu vezetőembereivel s értelmesebb lakosaival korigáltassa, stb. Könyvének legnagyobb részét negyven oldalra terjedő kérdés-halmaz képezi. A kérdőíves módszer alapján csak igen felszínes és sablonos eredményt lehet elérni. Ezek az előre megfogalmazott kérdések nagy általánosságban mozognak s legnagyobb részükre — épen a kimondottan szociológiai jellegű kérdésekre — igennel vagy nemmel előre meg lehet felelni. A kérdések egyáltalán nem veszik és nem is vehetik figyelembe a speciális helyzetadottságokat, mert akkor minden könyvről, családról új kérdőívet lehetne szerkeszteni. A kérdéseknek mindig az illető helyzet fokozatos megismeréséből kell fakadni s az új kérdéseket az előző kérdésekre adott feleletek, az előző munkaeredmények alapján kell megkonstruálni. Legtöbbször azután a kutató érzékétől, szemléletétől és tudásától függ, hogy mennyire tudja az előtte fekvő helyszíni anyagot értékesíteni, kibányászni azokat a rejtett speciális adottságokat, melyek az egyén vagy közösség életformáját megkülönböztetik az általánostól, az elfoglalt társadalmi, gazdasági, kulturális helyzetét megszabják. A kérdések csupán kutatás közben emlékeztetők lehetnek, de ezek alapján felépíteni egy társadalmi egység szociográfiáját teljesen elhibázott. Ez a módszer különösen a kezdő, szociológiai ismereteket nélkülöző kutatót határozottan helytelen vágányokra tereli. A sablonos munkák egész tömege keletkezhet így, amelyek sem a magyar falu ügyét nem viszik előre, sem a komoly tudományos kutatást nem biztosítják. Kifogásainkkal — amelyeket még tovább folytathatnánk — egyáltalán nem akartuk érinteni a szerző igazi lelkes törek-

véseit és komoly munkáját, csupán egy szociográfiai módszerhez próbáltunk néhány kritikai megjegyzést fűzni, amelyek részben egy faluszeminárium¹ gyakorlati tapasztalatain és a könyvben tárgyalt problémák közös megbeszélésén alapulnak.

Gunda Béla.

KÉRDÉS.

88. kérdés.

Mi a magyar felszólító mód-jelének az eredete?

FELELETEK

Feleletek az 53. kérdésre.

A *koldusláb* nevű süteményt Tápén nem csinálják, de a legöregebb emberek még emlékeznek rá. Készítése olyan, mint a magyar fonatos (fonyott) kalácsé, csak az összehajtogatásban tér el attól. Három drb. kb. 20 cm. hosszú, ujjnyi vastagságú tésztát külön-külön megsodortak és három ágra összefontak. A tészta rudacsokkák végét kissé visszahajtották és megsütötték. Ez esetben hosszukás alakja volt, de némely háznál az összefonott tésztát még koszorú alakba is hajtották s ilyenkor akkora volt, mint egy zsemlye. Ezt Mindenszentek napján vagy a templom előcsarnokában, vagy a temető kapujában összegyűlt koldusoknak osztották ki.

Tápé. *Abrahám Jenő.*

Tyúkláb-nak ismerik ezt a kalácsot Mezőberényben és Hódmezővásárhelyen, u. ott mézeskalácsot is jelent.

Kenyér- vagy kalácsütésnél a dagasztó-teknőre vagy tálra ragadt tészta összekaparásából készül. A vakarcs-tésztát kézzel hosszúra sodorva 8-as alakban összesodorják s úgy sütik meg. Hódmezővásárhely.

Márton Árpád.

A *koldusláb* kemény mézestésztából 8-as formára sült kalács. U. ott. *Antalik.*

Feleletek az 54. kérdésre.

Cserepecsik halsütő szerszám a vidéken ismeretlen. Maga a *cserepecsik* szó ismerős, mint régi, fából készült lóherélő szerszám, mellyel lóheréléskor a véredényt szorították el. Állítólag Kisteleken Turi herélő-kovács ivadékainál még ma is megvan.

Sándorfalva *Előljárósága.*

Cserepecsik a ló ivartalanításakor használt eszköz.

Algyő *Előljárósága.*

A *cserepecsik* nevű szerszám nem halsütő, hanem ló heréléséhez használják. A ló herezacskó-

¹ L. a *Magyar Szemle*, 1935. január és szeptemberi számában a Diákok Háza főiskolai otthon falumunkájáról szóló tanulmányokat.